

Щодо проблем банківського обслуговування волонтерів (аналітична записка)

Проблемні питання на думку УГСПЛ та інших ОГС:

З 1 жовтня 2024 набула чинності [Постанова Правління НБУ № 102 від 27.08.2024](#) щодо внесенням змін до [Постанови Правління НБУ № 18 від 24.02.2022](#) «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» (далі – Постанова 102), яка має вплив на волонтерську діяльність в Україні.

Зокрема, Постановою 102 встановлено обмеження, які стосуються фізичних осіб щодо переказів з карти на карту. Ліміт таких переказів становить 150 000 гривень на місяць.

Ці обмеження є тимчасовими та діятимуть з 1 жовтня 2024 року по 31 березня 2025 року.

Положення постанови надають надавачу платіжних послуг право (можливість) не застосовувати обмеження, якщо діяльності особи-клієнта ідентифікована ним як волонтерська.

Така ідентифікація можлива за відповідності щонайменше двом із таких критеріїв:

- 1) фізична особа-користувач офіційно зареєстрована як волонтер;
- 2) проведення волонтерських зборів є типовою діяльністю за рахунками фізичної особи-користувача в наданні платіжних послуг;
- 3) фізична особа-користувач подала листа від державного органу/військової частини/благодійного фонду щодо співпраці в межах організації збору коштів;
- 4) фізична особа-користувач надала інформацію щодо запланованих суми та строків збору коштів із зазначенням мети такого збору та подальшого використання зібраних коштів;
- 5) інформація з відкритих джерел, соціальних мереж та мережі Інтернет шляхом зіставлення з іншою наявною в надавача платіжних послуг інформацією, що підтверджує здійснення фізичною особою-користувачем волонтерської діяльності та мету зборів, що проводяться в межах волонтерської діяльності.

Однак варто зауважити, що основний важіль впливу на встановлення такого обмеження передається в руки банків (надавачів платіжних послуг). Адже за постановою Нацбанк надав їм право встановлювати належність (правильність) тих чи інших документів, фото, скрінів із соцмереж тощо як таких, що дозволяють ідентифікувати особу як волонтера та, відповідно, не застосовувати обмеження до його рахунку.

Так, банк може встановити власну процедуру подання «доказів волонтерства»: онлайн, в паперовому вигляді, листом чи особисто, а також процедури зіставлення інформації між собою і тд.

Окрім того, постанова наділила надавачів платіжних послуг правом враховувати будь-яку негативну інформацію щодо ділової репутації, а також недобросовісної волонтерської діяльності фізичної особи-користувача стосовно реальності та прозорості волонтерських зборів або невідповідності заявленої мети збору коштів фактичним витратам зібраних коштів.

Наявність у надавача платіжних послуг будь-якої негативної інформації, включаючи інформацію із відкритих джерел, щодо недобросовісної волонтерської діяльності фізичної особи-користувача може бути підставою для відмови надалі здійснювати перекази в обсязі, що перевищує суму 150 000 гривень.

Зазначені положення можуть бути по-різному протрактовані і рішення про застосування обмеження залежатиме від банку, а точніше від працівника, який ідентифікуватиме особу як волонтера. Наприклад, негативно може бути оцінена ситуація, коли збір здійснювався на придбання авто для військових, його вартість вийшла меншою за суму збору і решту волонтер витратив на придбання дронів чи амуніції. Заявлена ціль збору – авто – де-юре не співпала з витратами на неї. Однак де-факто це не є ознакою недобросовісності волонтера.

Зазначене може мати ризики виникнення різного роду непорозумінь та конфліктів, де за відсутності чітких критеріїв та за, можливо, суб'єктивною оцінкою працівника банку буде застосовано обмеження на здійснення переказів через «неналежність» поданої інформації для ідентифікації діяльності особи як волонтера або через наявність негативної інформації про особу. Тому в майбутньому ми можемо зіштовхнутись із хвилею скарг до НБУ на рішення банків. Утім, переваги та недоліки цих змін можна буде проаналізувати згодом.

Наразі не зафіксовано масових порушень прав волонтерів чи проблем з оподаткуванням індивідуальних осіб, які збирають на свої карткові рахунки кошти у вигляді зборів та фінансування на підтримку військових або цивільних для подолання наслідків збройної агресії рф проти України.

Водночас це може бути зумовлене нетривалим строком імплементації вказаного нормативного акта.

Ризики для волонтерської діяльності, що вбачаються з окремих положень постанови:

1. Положеннями Постанови 102 не враховано права та інтереси фізичних осіб, які офіційно не зареєстровані як волонтери та здійснюють разовий або ситуативний збір коштів, наприклад, на допомогу своїм родичам та близьким, які знаходяться у лавах ЗСУ.

2. Положення Постанови 102 віддають банкам дискрецію щодо самостійного визначення та встановлення порядку застосування суттєвих критеріїв для фізичної особи, яка бажає здійснити грошовий переказ з перевищенням ліміту – чи є її діяльність волонтерською, якими доказами це підтверджується та як підтвердити джерела доходів особи. Відсутність зі сторони НБУ уніфікованого (примірного) документу чи роз'яснень щодо конкретних вимог, які мають зазначатись банками в таких внутрішніх документах, створює ситуацію, за якої різні банки виставлятимуть різні вимоги до своїх клієнтів та/або впроваджуватимуть надмірно жорсткі вимоги, щоб відповідати вимогам НБУ з проведення належного фінансового моніторингу клієнтів;

3. Наявність у Постанові 102 прямої вказівки банкам перевіряти інформацію про діяльність, яка носить ознаки волонтерської у відкритих джерелах, соціальних мережах та мережі Інтернет та відмовляти фізичній особі у здійсненні платежу у випадку виявлення будь-якої негативної інформації є потенційно високонебезпечною. Адже банкам надана можливість самостійно приймати рішення про доброчесність діяльності свого клієнта, водночас відсутні чіткі критерії доброчесності та термін «будь-яка інформація з відкритих джерел» має занадто розмиті та широкі можливості для трактування.

Пропозиції:

- У період тимчасового запровадження обмежень переказів з «картки та картку» (до квітня 2025 року) надання Національним банком України рекомендацій чи роз'яснень надавачам платіжних послуг щодо застосування вимог підпунктів 3-5 пункту 4⁶ Постанови 102 щодо ознак волонтерської діяльності, у т.ч. ознак доброчесності, а також інших критеріїв, які повинні містити внутрішні документи банків щодо доказів

- на підтвердження волонтерського характеру діяльності чи джерел доходів волонтера тощо;
- У разі запровадження таких обмежень на постійні основі - внести зміни до пункту 4⁶ постанови Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» та доповнити його новими положеннями щодо: а) можливості фізичної особи-користувача надавати спростування/пояснення щодо негативної інформації про себе та свою волонтерську діяльність, ділову репутацію; б) обов'язку надавача платіжних послуг розглядати спростування/пояснення фізичної особи-користувача негативної інформації про неї до прийняття остаточного рішення про застосування лімітів.
  - залучення більшої кількості експертних ОГС до розроблення та/або обговорення нормативно-правового акту, яким буде продовжено дію встановленого ліміту після 31.03.2025 року (в разі прийняття рішення про це) або запроваджено подібні заборони для грошових переказів фізичних осіб.
  - За результатами обговорення з НБУ проблемних питань Постанови 102 проведення інформаційної кампанії на цільову аудиторію волонтерського середовища та ОГС.
  - Підготовка та поширення інформаційних матеріалів з метою розвитку навичок фінансової грамотності індивідуальних волонтерів, осіб-благодійників та організацій, які залучають волонтерів.
  - Проведення круглого столу за участі представників НБУ, банків та ОГС щодо обговорення питань, що виникли за результатами практичної реалізації Постанови 102 та шляхів їх вирішення.

Публікації ОГС:

- [Що варто знати волонтерам про перекази понад 150 000 гривень;](#)
- [Звіт УГСПЛ «Виклики і загрози для правозахисників, активістів та волонтерів \(нормативний аспект\)](#)

Цю аналітичну записку підготовлено УГСПЛ у співпраці з Центром верховенства демократії і права (ЦЕДЕМ), Центром прав людини ZMINA, БФ «GLOBA22».

Ця аналітична записка стала можливою завдяки Агентству Сполучених Штатів з міжнародного розвитку та щедрій підтримці американського народу через Проєкт «Відновлення та відповідальність через права людини (ПравоЗахист)»